



กิจการร่วมค้าและกิจการค้าร่วม ของประเทศไทย JOINT VENTURE AND CONSORTIUM IN THAILAND

สิทธิชัย พิริยะวัฒน์^{1*}, ชมพูนุช กิจสมทรัพย์¹, ดรชนัน ศรีอนันต์รักษา¹

Sittichai Piriyawat^{1*}, Chompoonuch Kitsomsut¹, Dadchanee Srianunruksa¹

*Corresponding Author E-mail: o145@yahoo.com

Received April 29, 2026; Revised June 1, 2026; Accepted June 24, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจะนำเสนอ 1. แนวคิด ความหมาย และรูปแบบของกิจการร่วมค้า และกิจการค้าร่วม ในบริบทของประเทศไทย 2. วัตถุประสงค์และกลไกการรวมกลุ่มทางธุรกิจเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของภาคเอกชน และ 3. การวิเคราะห์ความแตกต่างด้านกฎหมาย การลงทุน ความรับผิดชอบ และภาระภาษีอากรของทั้งสองรูปแบบความร่วมมือทางธุรกิจ ภายใต้บริบทเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันสูงและมีความซับซ้อนของโครงการลงทุนขนาดใหญ่เพิ่มมากขึ้น โดยบทความนี้ให้ความสำคัญกับบทบาทของกิจการร่วมค้าและกิจการค้าร่วมในฐานะกลไกเชิงสถาบันที่ช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถระดมทุน ทรัพยากร เทคโนโลยี ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ร่วมกัน เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงโครงการภาครัฐและเอกชนขนาดใหญ่ วิธีการศึกษาใช้การวิเคราะห์เชิงเอกสารจากกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แนวคิดทางวิชาการ บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลรัษฎากร ตลอดจนข้อมูลเชิงนโยบายและแนวปฏิบัติทางธุรกิจ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับลักษณะสำคัญของกิจการร่วมค้าแบบที่จดทะเบียนและไม่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล กับกิจการค้าร่วมที่เน้นการแบ่งแยกหน้าที่และผลตอบแทนอย่างชัดเจน ผลการวิเคราะห์พบว่า กิจการร่วมค้ามีลักษณะของการร่วมลงทุนและแบ่งปันกำไรขาดทุนร่วมกัน จึงเหมาะสำหรับโครงการที่มีความซับซ้อนและต้องการการบริหารจัดการแบบบูรณาการ ขณะที่กิจการค้าร่วมเหมาะสำหรับโครงการที่ต้องการความยืดหยุ่นและการควบคุมความเสี่ยงเฉพาะส่วน นอกจากนี้ ยังพบความแตกต่างด้านภาษีอากรอย่างมีนัยสำคัญ โดยกิจการร่วมค้าถือเป็นหน่วยภาษีอากรแยกต่างหากตามประมวลรัษฎากร ต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลและภาษีมูลค่าเพิ่มในนามของกิจการร่วมค้า ขณะที่กิจการค้าร่วมมิได้มีสถานะเป็นหน่วยภาษีแยกต่างหาก สมาชิกแต่ละรายจึงมีหน้าที่เสียภาษีตามผลประกอบการของ

¹ นักวิชาการอิสระ

¹ Independent Scholar



ตนเอง ทั้งนี้ การเลือกใช้รูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสมควรพิจารณาจากลักษณะโครงการ ระดับความเสี่ยง การลงทุน และข้อกำหนดทางกฎหมายและภาษี เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ในการดำเนินธุรกิจของประเทศไทย

คำสำคัญ: กิจการร่วมค้า; กิจการร่วม; ภาษี

Abstract

This academic article aimed to present: 1. The concepts, definitions, and characteristics of Joint Ventures and Consortiums within the context of Thailand 2. The objectives and institutional mechanisms of business collaboration for enhancing the competitive capabilities of the private sector; and 3. An analysis of the legal, investment, liability, and taxation differences between these two forms of business cooperation under increasingly competitive and complex economic conditions. The article emphasized the significant role of Joint Ventures and Consortiums as institutional mechanisms that enable entrepreneurs to mobilize capital, resources, technology, expertise, and experience collectively in order to increase opportunities for participating in large-scale public and private sector projects. This study employed documentary research methodology through the analysis of relevant laws, academic concepts, provisions of the Civil and Commercial Code, the Revenue Code, as well as policy-related and business practice data to comparatively examine the essential characteristics of incorporated and unincorporated joint ventures in contrast with consortium arrangements that primarily focus on the clear separation of duties and returns among participating entities. The findings revealed that Joint Ventures involve shared investment, profit, and loss allocation, making them suitable for highly complex projects requiring integrated management and long-term operational coordination, whereas Consortiums are more appropriate for projects emphasizing flexibility and risk segregation among participating organizations. Furthermore, the analysis demonstrates significant differences in taxation treatment. Joint Ventures are regarded as separate taxable entities under the Thai Revenue Code and are therefore subject to corporate income tax and value-added tax obligations in their own capacity. In contrast, Consortiums are not treated as separate taxable entities, and each participating member is individually responsible for taxation based on



its own operational performance. The article concluded that the selection of an appropriate business collaboration structure should take into account project complexity, risk exposure, investment, and applicable legal and tax considerations in order to maximize business efficiency and sustainability within the Thai business environment.

Keywords: Joint Venture; Consortium; Tax

บทนำ

การประกอบธุรกิจมีหลากหลายรูปแบบ ทั้งรูปแบบที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อนไปจนกระทั่งมีความซับซ้อนมากขึ้น เมื่อประเทศต่างๆ มีความพยายามในการพัฒนาสร้างความเจริญให้ทัดเทียมประเทศอื่น การลงทุนใน โครงการขนาดใหญ่ที่จำเป็นต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมาก ทรัพย์สินเครื่องจักรและเทคโนโลยีที่ทันสมัยก็มากขึ้นตามไปด้วย ลำพังผู้ลงทุนรายเดียวอาจไม่สามารถเข้าถึงโครงการหรือไม่สามารถดำเนินโครงการให้สำเร็จได้ เพราะทรัพยากรข้างต้นไม่เพียงพอ ทำให้เกิดการรวมกลุ่มผู้ลงทุนเข้าด้วยกันเพื่อระดมทรัพยากร เพิ่มโอกาสเข้าถึงโครงการขนาดใหญ่ แม้แต่การจัดซื้อจัดจ้างหรือประมูลงานของภาครัฐในประเทศไทยยังเปิดโอกาสให้หุ้นส่วนหรือบริษัทรวมตัวกันจัดตั้งกิจการร่วมค้า (Joint Venture: JV) และกิจการร่วม (Consortium) เพื่อเข้าร่วมประมูลงานได้ การร่วมกันทางธุรกิจมีหลายลักษณะซึ่งอาจมีการนำเงินและเทคโนโลยีมาร่วมกันลงทุนโดยการกำหนดสัดส่วนหุ้นและการจัดสรรผลประโยชน์ระหว่างกันมีรูปแบบเหมือนการจัดตั้งบริษัทขึ้นใหม่ หรือบางลักษณะจะมีการร่วมกันรับงานเพียงอย่างเดียว โดยมีการแบ่งแยกสิทธิและหน้าที่ รวมทั้งกำไรและขาดทุนอย่างชัดเจน (ibiz, 2569) อย่างไรก็ตาม แม้ทั้งสองรูปแบบจะถูกนำมาใช้แพร่หลายในทางปฏิบัติ แต่ยังคงปรากฏปัญหาความไม่ชัดเจนในการทำความเข้าใจความแตกต่างด้านสถานะทางกฎหมาย โครงสร้างการลงทุน ความรับผิดชอบ และภาระภาษีอากร ส่งผลให้ผู้ประกอบการจำนวนมากเลือกใช้รูปแบบความร่วมมือที่ไม่สอดคล้องกับลักษณะโครงการและเงื่อนไขทางกฎหมาย โดยเฉพาะในโครงการงานก่อสร้างขนาดใหญ่ และการร่วมประมูลงานภาครัฐที่กำหนดเงื่อนไขอย่างซับซ้อน บทความนี้จะมุ่งอธิบายความหมาย รูปแบบ และวัตถุประสงค์ของกิจการร่วมค้าและกิจการร่วม ตลอดจนวิเคราะห์ความแตกต่างในมิติของกฎหมาย การลงทุน การแบ่งผลประโยชน์ และภาระภาษี เพื่ออุดช่องว่างทางวิชาการที่ยังขาดการเชื่อมโยงระหว่าง โครงสร้างทางกฎหมาย กับผลกระทบทางการเงินและภาษีอย่างเป็นระบบ

ความหมายของ กิจการร่วมค้า และกิจการค้าร่วม

กิจการร่วมค้า (Joint Venture: JV) คือ การที่บุคคลหรือองค์กรมีการทำธุรกิจร่วมกันตั้งแต่ สองบุคคลขึ้นไป (อย่างน้อยต้องมี 1 ฝ่ายเป็นนิติบุคคล) โดยทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วมในการทุกประเภทด้วยกันไม่ว่าจะเป็นการลงทุนเกี่ยวกับ สินทรัพย์ แรงงาน ที่ดิน อาคาร สำนักงาน เครื่องจักร เทคโนโลยีต่างๆ ซึ่งทั้งหมดจะอยู่ภายใต้สัญญาการร่วมค้าเป็นไปตามข้อตกลงที่ได้ระบุเอาไว้ในเอกสารอย่างชัดเจนในดำเนินกิจการ ซึ่งต้องระบุเป้าหมายวัตถุประสงค์ชัดเจน เมื่อจุดประสงค์ดังกล่าวสำเร็จก็เป็นอันเสร็จสิ้น สามารถมีรูปแบบได้เป็น 7 รูปแบบ ได้แก่

บริษัท + บริษัท

บริษัท + หุ้นส่วนนิติบุคคล

หุ้นส่วนนิติบุคคล + หุ้นส่วนนิติบุคคล

บริษัท/ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล + นิติบุคคลรูปแบบอื่น

บริษัท/ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล + บุคคลธรรมดา

บริษัท/ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล + ห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน

บริษัท/ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล + คณะบุคคลที่มีหุ้นนิติบุคคล

อย่างไรก็ดีกิจการร่วมค้าลักษณะนี้จะต้องขอเลขประจำตัวผู้เสียภาษีภายใน 60 วันนับแต่วันที่ทำสัญญากิจการร่วมค้า (ITax, 2563)

สาเหตุที่ทำให้มีการร่วมค้ากัน มักเกิดจากความต้องการเงินหรือทรัพยากรในการลงทุนเพิ่ม เพื่อเสริมความแข็งแกร่งให้กับธุรกิจโดยเฉพาะธุรกิจที่เพิ่งเริ่มต้นหรือกำลังประสบปัญหาไม่สามารถดำเนินงานต่อไปได้ หรือต้องการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเต็มที่ โดยอาจนำทรัพยากรส่วนที่เหลือไปร่วมทุน เช่น กำลังการผลิตของโรงงานที่เหลืออยู่ อาคารสำนักงานที่ว่างอยู่ เป็นต้น ซึ่งโดยทั่วไป ธุรกิจที่เข้ามาร่วมค้ากันจะเป็นธุรกิจที่มีฐานะแตกต่างกัน เพราะหากอยู่ในฐานะเท่าเทียมกันแล้ว ก็มักจะเป็นคู่แข่งมากกว่าที่จะร่วมมือกัน สำหรับธุรกิจที่ทำการร่วมค้ากันอาจอยู่ในประเทศเดียวกัน หรือในต่างประเทศก็ได้ ประโยชน์ของกิจการร่วมค้า คือ เพื่อจะช่วยให้คู่ค้าแต่ละฝ่ายลดและกระจายความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจ รวมทั้งยังช่วยประหยัดภาษี เพราะกฎหมายกำหนดว่าเมื่อได้รับส่วนแบ่งกำไรไม่ต้องนำมาคำนวณรวมกับรายได้ของบริษัทเดิม ข้อดี ข้อเสีย ของการตั้งเป็นกิจการร่วมค้า ข้อดี ถ้าโครงการของกิจการร่วมค้าขาดทุน ก็ไม่ต้องชำระภาษีเงินได้นิติบุคคล และได้รับประโยชน์จากการยกเว้นภาษีเงินปันผลของกิจการร่วมค้า (ปาณิสัมภัญญ์ เจริญพิพัฒน์, 2569) ข้อเสีย ผู้ร่วมค้าแต่ละรายไม่สามารถนำผลขาดทุน ของกิจการร่วมค้าดังกล่าวไปหักเป็นค่าใช้จ่ายในการยื่นแบบ ภงด.50 ของโครงการปกติอื่นๆ (ณัฐวัฒน์ โลหะพิทักษ์, 2565)



กิจการร่วม (Consortium) คือ การประกอบธุรกิจที่มีลักษณะของการร่วมกันขององค์กรธุรกิจตั้งแต่สององค์กรขึ้นไป เพื่อดำเนิน กิจการหนึ่งด้วยวัตถุประสงค์ คือเป็นการเข้าร่วมกันเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงตามแผนธุรกิจ แต่ละฝ่ายจะใช้ความสามารถและความ ชำนาญในการทำงานในส่วนที่ตนรับผิดชอบให้สำเร็จตามโครงการ และมีการแบ่งแยกการทำงานไว้อย่างชัดเจน โดยต่างฝ่ายต่าง ออกใบแจ้งหนี้และใบเสร็จรับเงินเฉพาะของบริษัทตน สัญญากิจการร่วมเป็นเพียงการลงนามร่วมกันในการทำสัญญากับเจ้าของโครงการเท่านั้น เพราะแต่ละฝ่ายจะรับผิดชอบเฉพาะใน ส่วนของตน ไม่มีการร่วมทุนหรือแบ่งปันผลกำไรหรือขาดทุนระหว่างกัน เมื่องานเสร็จสิ้นแล้ว ก็จะยุติลงเหมือนกับกิจการร่วมค้า กิจการร่วมค้าไม่มีชื่อเรียกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และประมวลกฎหมายอาญา จึงไม่ต้องขอบัตรประจำตัวผู้เสียภาษีอากร แต่มีการเสียภาษีจากกำไรของแต่ละบริษัทนั่นเอง (ILIKE_TAX, 2564) ประโยชน์ของกิจการร่วม คือ ผู้ประกอบการจะสามารถคำนวณหรือประเมินความสามารถของตนในการรับงานในแต่ละส่วนได้ และจะรับผิดชอบเฉพาะส่วนงานของตนเองเท่านั้น ตัวอย่างของกิจการร่วมเช่น บริษัท A และบริษัท B ร่วมกันทำสัญญากับ หน่วยงานรัฐ ในการขายและพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์โดยใช้ชื่อ "กิจการร่วมค้า AB" หรือ "คอนซอร์เทียม AB" ซึ่งบริษัท A รับผิดชอบในการขายอุปกรณ์ ส่วนบริษัท B รับผิดชอบในการติดตั้งระบบ เมื่อปรากฏว่าเกิดความเสียหายจากการพัฒนาระบบจนไม่สามารถใช้งานได้อันมิใช่เกิดจากอุปกรณ์ ดังนั้นบริษัท B จึงต้องเป็นผู้รับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว Consortium จะมีลักษณะแตกต่างจาก Joint Venture กล่าวคือ สมาชิกของ Consortium นั้นจะมีการแบ่งแยกงานและเงินที่สมาชิกแต่ละคนจะได้รับจากเจ้าของโครงการ จะมีการร่วมกันก็เพียงแต่มาลงนามในสัญญาฉบับเดียวกันที่ทำกับเจ้าของโครงการเท่านั้นเอง โดย Consortium นั้นไม่ได้เป็นหน่วยภาษีแยกต่างหากจากผู้เป็นสมาชิกของ Consortium จึงกล่าวได้ว่า Consortium นั้น สมาชิกแต่ละคนจะได้รับเงินในส่วนของงานที่ตนทำ จะกำไรหรือขาดทุนก็เป็นเรื่องของตน ไม่มีการไปรวมกับกำไรหรือขาดทุนของสมาชิก Consortium รายอื่น และสมาชิก Consortium แต่ละรายก็จะเสียภาษีโดยยื่นแบบแสดงรายการชำระภาษีของตนแยกแต่ละรายไป ส่วนในแง่ความรับผิดชอบ สมาชิกของกิจการร่วมค้าจะรับผิดชอบร่วมกันต่อเจ้าของโครงการ แต่ Consortium นั้น โดยปกติต่างคนต่างรับผิดชอบเฉพาะส่วนที่เป็นงานของตน แต่หากเจ้าของโครงการต้องการให้สมาชิกของ Consortium รับผิดชอบร่วมกันทั้งหมดก็ตกลงกันได้ (PROSOFT, 2569)

รูปแบบของกิจการร่วมค้า (Joint Venture Model)

กิจการร่วมค้าที่ไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล (Unincorporated Joint Venture: UJV) คือ ความร่วมมือทางธุรกิจระหว่างบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไปตกลงร่วมกันดำเนินกิจการเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยไม่มีการจัดตั้งนิติบุคคลขึ้น

ใหม่แตกต่างหากจากคู่สัญญา ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างคู่ร่วมค้าจะอยู่ภายใต้ข้อตกลงหรือสัญญาร่วมค้า ซึ่งกำหนดสิทธิ หน้าที่ และการแบ่งผลประโยชน์ระหว่างกัน (สมยศ เชื้อไทย, 2562)

ในเชิงกฎหมาย กิจกรรมร่วมค้าประเภทนี้มักมีลักษณะใกล้เคียงกับห้างหุ้นส่วน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยคู่สัญญาอาจร่วมกันลงทุน แบ่งปันผลกำไร และรับผิดชอบต่อหนี้สินหรือภาระผูกพันที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ทั้งนี้ การไม่จัดตั้งเป็นนิติบุคคลทำให้กิจกรรมร่วมค้าประเภทดังกล่าวไม่มีสถานะทางกฎหมายแยกต่างหากจากผู้ร่วมค้า ส่งผลให้ความรับผิดชอบอาจตกอยู่กับคู่สัญญาโดยตรงตามข้อตกลงหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (พิเศษ เสตเสถียร, 2560)

กิจกรรมร่วมค้าที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล (Incorporated Joint Venture: IJV) คือ การที่ผู้ร่วมลงทุนตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไปตกลงร่วมกันจัดตั้งนิติบุคคลใหม่ขึ้นมาโดยเฉพาะ เพื่อดำเนินกิจการตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดร่วมกัน โดยนิติบุคคลดังกล่าวมีสถานะทางกฎหมายแยกต่างหากจากผู้ร่วมลงทุนแต่ละฝ่าย มีสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบในนามของตนเอง สามารถถือครองทรัพย์สิน ทำสัญญาและดำเนินธุรกิจได้อย่างอิสระ ทั้งนี้ ผู้ร่วมลงทุนจะมีความรับผิดชอบจำกัดตามสัดส่วนการถือหุ้นหรือตามที่กำหนดไว้ในข้อตกลงระหว่างกัน (สุภาวดี สุวรรณ, 2562)

วัตถุประสงค์ของ กิจกรรมร่วมค้า และกิจการร่วม

เงินลงทุน ในกิจการหรือโครงการขนาดใหญ่ที่จำเป็นต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมาก ผู้ประกอบการแต่ละฝ่ายอาจไม่สามารถจัดหาเงินทุนได้เพียงพอ จึงต้องเข้าร่วมลงทุนกับผู้ประกอบการรายอื่นๆ และกรณีที่ต้องขอสินเชื่อจากสถาบันการเงิน ก็เป็นการสร้างความเชื่อถือหรือเครดิตแก่สถาบันการเงินผู้ปล่อยสินเชื่ออีกด้วย

ความรู้ความชำนาญ เทคโนโลยี ประสบการณ์ ผลงาน และทรัพยากรทางธุรกิจ เช่น ใบอนุญาต หรือหนังสือรับรองการเป็นผู้รับจ้างที่ขึ้นทะเบียนไว้กับหน่วยงานของทางราชการ กิจการหรือโครงการที่ทำนั้นต้องอาศัยความรู้ความชำนาญ เทคโนโลยี ประสบการณ์ และผลงานหลายอย่างประกอบกัน ซึ่งผู้ประกอบการแต่ละรายขาดความรู้ความชำนาญ เทคโนโลยี ประสบการณ์ ผลงาน จึงต้องร่วมลงทุนกับผู้ประกอบการรายอื่นๆ ที่มีทรัพยากรทางธุรกิจที่ตนยังขาดอยู่

การกระจายความเสี่ยง ในกิจการหรือโครงการขนาดใหญ่ที่จำเป็น ต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมากมีความเสี่ยงต่อการลงทุนเพียงรายเดียว แม้ว่าผู้ประกอบการรายนั้นไม่มีปัญหาทางด้านเงินลงทุนก็ตาม จึงต้องร่วมลงทุนกับผู้ประกอบการรายอื่นๆ เพื่อเป็นการกระจายความเสี่ยง



การลดการแข่งขันทางธุรกิจ การเข้าร่วมลงทุนระหว่างผู้ประกอบการที่ต่างมีศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันที่ใกล้เคียงหรือเท่าเทียมกันก็จะเป็นการลดการแข่งขันและเพิ่มโอกาสทางธุรกิจ โดยทำให้ผู้ประกอบการแต่ละรายดังกล่าวสามารถได้รับงานที่จ้างตามความมุ่งหมายของตนได้ (สุทิน โชติสิงห์, 2557)

ผู้เขียนเห็นว่า กิจกรรมร่วมค้าและกิจการร่วม เป็นกลไกเชิงกลยุทธ์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและการเข้าถึงโครงการขนาดใหญ่ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญทั้งด้านการระดมเงินทุน เทคโนโลยี และการกระจายความเสี่ยง ทั้งนี้ กิจกรรมร่วมค้ามุ่งเน้นการร่วมลงทุนและแบ่งปันผลกำไรขาดทุนร่วมกัน ส่วนกิจการร่วมเน้นการแบ่งแยกหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจนเพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน ผู้เขียนจึงเห็นว่าความร่วมมือทั้งสองรูปแบบเป็นเครื่องมือสำคัญในการเชื่อมโยงมิติทางกฎหมาย การเงิน และการบริหารความเสี่ยงให้สอดคล้องกับบริบทเศรษฐกิจสมัยใหม่ ทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ

ความแตกต่างระหว่าง กิจกรรมร่วมค้า และกิจการร่วม

สถานะทางกฎหมาย กิจการร่วม (Consortium) ไม่มีสถานะเป็นนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 Unincorporated Joint Venture ไม่มีสถานะเป็นนิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 Incorporated Joint Venture มีสถานะเป็นนิติบุคคลแยกต่างหากจากผู้ถือหุ้นหรือบริษัทที่ร่วมลงทุนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 แล้วแต่กรณี

การลงทุน Consortium เป็นกรณีบริษัทผู้รับเหมาหลายรายรวมกันยื่นประมูลงานก่อสร้าง โดยแต่ละรายเสนอราคาเฉพาะงานส่วนของตน เมื่อประมูลงานได้แล้วต่างรับผิดชอบจ่ายเงินลงทุนเฉพาะส่วนของตน ซึ่งไม่มีการร่วมลงทุนหรือร่วมกันแบ่งผลกำไรและขาดทุนในแต่ละบริษัทที่รวมกัน แม้ในสัญญาจ้างจะกำหนดให้ต้องร่วมรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วม ซึ่งต่างมีความรับผิดชอบร่วมกันและแทนกัน ต่อผู้ว่าจ้าง เมื่อมีความเสียหายเกี่ยวกับงานที่รับจ้างเกิดขึ้นไม่ว่าส่วนใด ทั้งนี้ ในสัญญารวมกันระหว่างกลุ่มบริษัท (Consortium Agreement) และสัญญาจ้างระหว่างผู้ว่าจ้างและกลุ่มบริษัทในฐานะผู้รับจ้างต้องแบ่งแยกงานและค่าตอบแทนระหว่างกันไว้อย่างชัดเจน Unincorporated Joint Venture มีการร่วมลงทุน ไม่ว่าจะเป็นเงิน ทรัพย์สิน แรงงาน หรือเทคโนโลยี หรือร่วมกันในผลกำไรหรือขาดทุนอันจะพึงได้ตามสัญญาจ้างหรือสัญญาอื่นใดที่ร่วมกันทำกับบุคคลภายนอก หรือร่วมกันทำสัญญากับบุคคลภายนอก โดยระบุในสัญญานั้นว่าเป็น “กิจการร่วมค้า” หรือกำหนดให้ต้องรับผิดชอบร่วมกันในงานที่ทำไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน และต้องรับค่าตอบแทนตามสัญญาร่วมกัน รวมทั้งสัญญานั้นไม่ได้แบ่งแยกงานและค่าตอบแทน



ระหว่างกันไว้อย่างชัดเจน Incorporated Joint Venture มีการร่วมลงทุน ไม่ว่าจะเป็นเงิน ทรัพย์สิน แรงงาน หรือเทคโนโลยี โดยการถือหุ้นในบริษัทร่วมลงทุนที่จดทะเบียนจัดตั้งขึ้นใหม่

การแบ่งผลประโยชน์ Consortium เป็นการแบ่งรายได้ตามขอบเขตงานที่อยู่ในความรับผิดชอบของแต่ละบริษัทที่รวมกัน โดยมีใช่เป็นการแบ่งผลกำไรขาดทุนรวมกัน Unincorporated Joint Venture เป็นการแบ่งผลกำไรขาดทุนรวมกันระหว่างแต่ละบริษัทที่เข้าร่วมลงทุน Incorporated Joint Venture แต่ละบริษัทที่ร่วมลงทุนได้รับส่วนแบ่งผลกำไรในรูปแบบของเงินปันผลจากบริษัทร่วมลงทุน

ผลประโยชน์ที่บริษัทที่รวมกัน/ร่วมลงทุนได้รับ Consortium ขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ประกอบการหรือกำไรขาดทุนของแต่ละบริษัทที่รวมกัน แล้วแต่ความสามารถในการประกอบการของแต่ละบริษัท Unincorporated Joint Venture ผลประกอบการหรือกำไรขาดทุนตกได้แก่แต่ละบริษัทที่ร่วมลงทุนรวมกัน โดยไม่ต้องจัดสรรเงินกำไรไว้เป็นทุนสำรองตามกฎหมาย Incorporated Joint Venture เป็นไปตามนโยบายการแบ่งผลกำไรของบริษัทร่วมลงทุน โดยที่ประชุมคณะกรรมการและผู้ถือหุ้น และต้องจัดสรรเงินกำไรไว้เป็นทุนสำรองตามกฎหมาย

ความรับผิดชอบของแต่ละบริษัทที่รวมกัน/ร่วมลงทุน Consortium โดยปกติแต่ละบริษัทที่รวมกันต่างฝ่ายต่างรับผิดชอบตามขอบเขตงานที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนต่อผู้ว่าจ้างหรือบุคคลภายนอก เว้นแต่จะมีข้อตกลงในสัญญาจ้างกำหนดให้ต้องรับผิดชอบร่วมกันอย่างลูกหนี้ร่วม ทั้งนี้ ในระหว่างบริษัทที่รวมกันสามารถตกลงแบ่งแยกความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นในสัญญารวมกันระหว่างกลุ่มบริษัท (Consortium Agreement) ซึ่งเป็นข้อตกลงภายในมีผลผูกพันเฉพาะระหว่างกลุ่มบริษัทที่เป็นคู่สัญญาได้ Unincorporated Joint Venture แต่ละบริษัทที่ร่วมลงทุนต่างมีความรับผิดชอบต่อผู้ว่าจ้างหรือบุคคลภายนอกอย่างลูกหนี้ร่วม แต่ในระหว่างบริษัทที่ร่วมลงทุนสามารถตกลงแบ่งแยกความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นในสัญญาร่วมลงทุน (Joint Venture Agreement) ซึ่งเป็นข้อตกลงภายในมีผลผูกพันเฉพาะระหว่างบริษัทที่ร่วมลงทุนซึ่งเป็นคู่สัญญาได้ Incorporated Joint Venture โดยปกติบริษัทที่ร่วมลงทุนซึ่งเข้าถือหุ้นในบริษัทร่วมลงทุนไม่ต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก โดยบริษัทร่วมลงทุนและคณะกรรมการจะเป็นผู้รับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก บริษัทที่ร่วมลงทุนในฐานะผู้ถือหุ้นคงรับผิดชอบจำกัดต่อผู้ว่าจ้างหรือบุคคลภายนอกเพียงไม่เกินจำนวนเงินค่าหุ้นที่ตนยังส่งใช้ไม่ครบมูลค่าของหุ้นที่ตนถือ

ภาระภาษีอากรของแต่ละบริษัทที่รวมกัน/ร่วมลงทุน Consortium บริษัทที่รวมกันตกลงกันแบ่งรายได้ตามรูปแบบการลงทุนนี้ต่างฝ่ายต่างยังคงมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลและภาษีมูลค่าเพิ่มต่อกรมสรรพากรเช่นเดิม เนื่องจากรูปแบบการลงทุนดังกล่าวไม่ถือเป็นหน่วยภาษีอากรแต่อย่างใด การร่วมลงทุนรูปแบบนี้ จึงส่งผลเฉพาะสิทธิหน้าที่ และความรับผิดชอบของบริษัทที่รวมกันในสัญญารวมกันระหว่างกลุ่มบริษัท (Consortium



Agreement) และสัญญาจ้างต่อผู้ว่าจ้างเท่านั้น Unincorporated Joint Venture การร่วมลงทุนรูปแบบนี้ถือเป็นหน่วยภาษีอากรใหม่แยกต่างหากจากแต่ละบริษัทที่ร่วมลงทุน โดยมีหน้าที่และความรับผิดชอบทางภาษีอากรในนามตนเองเด็ดขาดจากบริษัทที่ร่วมลงทุน ดังนั้นบริษัทที่ร่วมลงทุนจึงมีหน้าที่ร่วมกันในการขอเลขประจำตัวผู้เสียภาษีและขอจดทะเบียนเป็นผู้ประกอบการภาษีมูลค่าเพิ่ม ตลอดจนมีหน้าที่ยื่นและชำระภาษีอากรอย่างบริษัทเอกชนหรือผู้ประกอบการภาษีมูลค่าเพิ่มตามบทบัญญัติประมวลรัษฎากรทุกประการ Incorporated Joint Venture การร่วมลงทุนรูปแบบนี้ถือเป็นหน่วยภาษีอากรใหม่ และบริษัทร่วมลงทุนมีหน้าที่และความรับผิดชอบแยกต่างหากจากบริษัทที่ร่วมกัน ผลทางภาษีอากรทั่วไป จึงไม่แตกต่างจาก Unincorporated Joint Venture ทั้งนี้ เว้นแต่ลักษณะการจำกัดความรับผิดชอบของบริษัทที่ร่วมกันในฐานะผู้ถือหุ้นต่อบุคคลภายนอกตามลักษณะของบริษัทเอกชน ซึ่งส่งผลดีต่อกรณีความรับผิดในหนี้ภาษีอากรที่มีต่อกรมสรรพากรมากกว่า Unincorporated Joint Venture

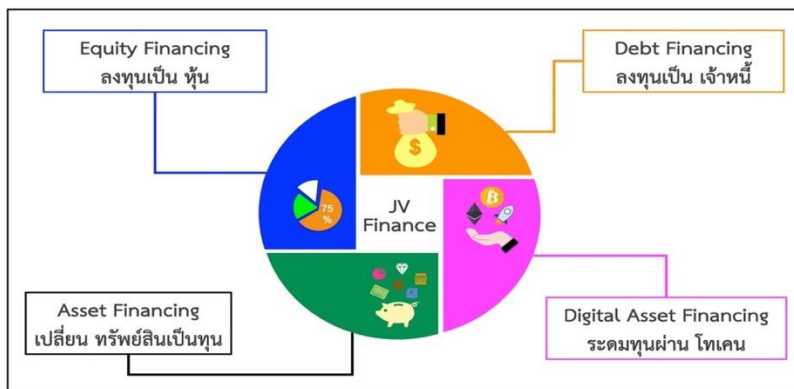
ผู้เขียนเห็นว่า กิจการร่วมค้า (Joint Venture) และกิจการร่วม (Consortium) มีความแตกต่างด้านโครงสร้างกฎหมาย การลงทุน และภาระภาษีอย่างชัดเจน โดย Consortium เน้นการแบ่งแยกหน้าที่ รายได้ และความรับผิดชอบของแต่ละฝ่าย ขณะที่ Joint Venture มีการร่วมลงทุน แบ่งปันผลกำไรขาดทุน และก่อให้เกิดความผูกพันทางกฎหมายร่วมกันมากกว่า ทั้งนี้ Incorporated Joint Venture ยังมีสถานะนิติบุคคลแยกต่างหาก ซึ่งช่วยจำกัดความรับผิดและเพิ่มประสิทธิภาพในการระดมทุน ผู้เขียนจึงเห็นว่าการเลือกรูปแบบความร่วมมือควรพิจารณาให้เหมาะสมกับลักษณะโครงการ ความเสี่ยง และเป้าหมายทางธุรกิจระยะยาว

ลักษณะ	กิจการร่วมค้า (Joint Venture)		กิจการร่วม (Consortium)
	Unincorporated Joint Venture	Incorporated Joint Venture	
สถานะ	ไม่เป็นนิติบุคคล	เป็นนิติบุคคล	ไม่เป็นนิติบุคคล
วิธีการจัดตั้ง	จากสัญญา	จัดตั้งเป็นบริษัทใหม่	จากสัญญา
การร่วมทุน	มี	มี (ถือหุ้นในบริษัทดั้งเดิม)	ไม่มี
วัตถุประสงค์	เพื่อประกอบกิจการร่วมกัน		เพื่อร่วมกันดำเนินงานเฉพาะโครงการ
การแบ่งปันผลกำไร/ขาดทุน	แบ่งร่วมกันตามจำนวนที่ร่วมทุน	ได้รับส่วนแบ่งในรูปของเงินปันผล	แบ่งรายได้ตามขอบเขตงานในความรับผิดชอบ (ไม่มีการแบ่งกำไรขาดทุนร่วม)
ผลประโยชน์ที่ได้รับ	- ลดและกระจายความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจ - ช่วยประหยัดภาษีจากส่วนกำไร เพราะไม่ต้องนำมาคำนวณรวมกันรายได้ของบริษัทยาน		ผู้ประกอบการสามารถประเมินความสามารถของตนในการรับงานแต่ละส่วนได้
ความรับผิด	ร่วมกันในนามกิจการร่วมค้า	บริษัทที่ตั้งใหม่เป็นผู้รับผิดชอบ	เฉพาะส่วนของตน (รับผิดชอบส่วนที่ตนรับผิดชอบ)
ภาษี	ออกหน่วยภาษีใหม่	ออกหน่วยภาษีใหม่	ไม่ออกหน่วยภาษีใหม่

ภาพที่ 1 ความแตกต่างระหว่างกิจการร่วมค้า VS กิจการร่วม

ที่มา: บริษัท ธรรมนิติ จำกัด (มหาชน)

องค์ความรู้ใหม่



ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

จากการสังเคราะห์บทความพบว่า องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญคือ รูปแบบการระดมทุนในกิจการร่วมค้า ไม่ได้มีข้อกำหนดว่าผู้ร่วมลงทุนจะต้องใช้เงินเพียงอย่างเดียว แต่สามารถใช้เครื่องมือทางการเงินทั้ง 4 รูปแบบ ได้แก่

1. การระดมทุนผ่านส่วนของเจ้าของ (Equity Financing) การลงทุนในรูปแบบ Equity คือการนำเงินลงไปในรูปแบบของทุนจดทะเบียนของบริษัทที่จัดตั้งขึ้นใหม่เพื่อทำกิจการร่วมค้า
2. การระดมทุนผ่านหนี้สิน (Debt Financing) การที่พันธมิตรเลือกใส่เงินเข้าไปในกิจการร่วมค้า ในรูปแบบของเงินกู้ยืมแทนการเพิ่มทุนจดทะเบียน
3. การใช้ทรัพย์สินเป็นทุน (Asset Financing) การนำทรัพย์สินที่มีอยู่เดิมมาแปรสภาพเป็นเงินทุนหรือใช้ในการดำเนินงาน แบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก

3.1 ทรัพย์สินที่มีรูปร่าง (Tangible Assets) อสังหาริมทรัพย์: เช่น การนำที่ดินมา ให้ JV ใช้งาน สามารถทำได้ทั้งการโอนกรรมสิทธิ์เด็ดขาด หรือการให้เช่าระยะยาว หรือขายให้กับ JV โดยอาจใช้วิธีการขายและเช่ากลับ เพื่อให้ JV มีทรัพย์สินใช้งานในขณะที่ผู้นำทรัพย์สินมาลงได้รับเงินสดหรือหุ้นกลับไป

3.2 ทรัพย์สินทางปัญญา (Intangible Assets) การนำสูตรการผลิต เครื่องหมายการค้า หรือช่องทางการจัดจำหน่ายที่มีมูลค่าสูงมาใช้ในการร่วมค้า โดยต้องมีการประเมินมูลค่าที่ชัดเจน

4. สินทรัพย์ดิจิทัล (Digital Asset Financing) ถือเป็นรูปแบบการระดมทุนสมัยใหม่ที่เริ่มเข้ามามีบทบาทต่อโครงสร้างเงินทุนของกิจการร่วมค้า ผ่านการออกโทเคนดิจิทัล หรือเหรียญดิจิทัล ภายใต้กรอบของพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 ซึ่งกำหนดให้การเสนอขายโทเคนดิจิทัลเพื่อการลงทุนอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) และต้องดำเนินการผ่าน ICO Portal ที่ได้รับความเห็นชอบตามกฎหมาย ทั้งนี้ แนวทางการกำกับดูแลล่าสุดของ ก.ล.ต. เริ่ม



สะท้อนให้เห็นว่า โทเคนดิจิทัลที่ให้ผลตอบแทนหรือกำหนดสิทธิคล้ายการชำระหนี้ มีลักษณะใกล้เคียงตราสารหนี้ มากกว่าการเป็นทุน โดย ก.ล.ต. ได้ออกหลักเกณฑ์เพิ่มเติมสำหรับโทเคนดิจิทัลที่มีลักษณะคล้ายหนี้ เพื่อคุ้มครองผู้ลงทุนและควบคุมความเสี่ยงเชิงระบบอย่างชัดเจน การระดมทุนผ่านโทเคนจึงมิได้เป็นเพียงนวัตกรรมทางเทคโนโลยี แต่เป็นเครื่องมือทางการเงินที่ส่งผลโดยตรงต่อโครงสร้างทุน อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน (D/E Ratio) ภาระดอกเบี้ย และอันดับความน่าเชื่อถือของกิจการร่วมค้าและบริษัทแม่ เนื่องจากหากโครงสร้างโทเคนถูกตีความว่ามีลักษณะเป็นหนี้จะทำให้กิจการมีภาระผูกพันในการจ่ายผลตอบแทนหรือคืนเงินแก่ผู้ถือโทเคนในอนาคต คล้ายกับหุ้นกู้หรือสินเชื่อทางการเงิน นอกจากนี้ แม้ประเทศไทยจะเริ่มพัฒนาระบบนิเวศกฎหมายสินทรัพย์ดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงมีประเด็นท้าทายในด้านการตีความสิทธิของผู้ถือโทเคน การกำกับดูแล Smart Contract และแนวทางการจัดเก็บภาษีของกรมสรรพากร ซึ่งยังอยู่ในช่วงปรับตัวตามพัฒนาการของเศรษฐกิจดิจิทัล ส่งผลให้การนำ Digital Asset Financing มาใช้ในกิจการร่วมค้าจำเป็นต้องพิจารณาทั้งมิติทางกฎหมาย การเงิน และความเสี่ยงเชิงกำกับดูแลควบคู่กัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลทางการเงินในระยะยาว

สรุป

กิจการร่วมค้าและกิจการร่วม ในอนาคตประเทศไทยควรเร่งพัฒนากฎหมายและหลักเกณฑ์กำกับดูแลให้รองรับรูปแบบความร่วมมือทางธุรกิจสมัยใหม่ ในบางกรณี สินทรัพย์ดิจิทัลที่ใช้ระดมทุนอาจมีลักษณะใกล้เคียงตราสารหนี้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโครงสร้างสิทธิและผลตอบแทนตามที่กฎหมายกำหนด โดยเฉพาะการ การใช้ Smart Contract และโครงสร้าง Joint Venture ข้ามพรมแดน เพื่อให้เกิดความชัดเจนด้านสถานะทางกฎหมาย ภาระภาษี และความรับผิดชอบของผู้ร่วมลงทุน ตลอดจนสร้างสมดุลระหว่างการคุ้มครองผู้ลงทุนกับการส่งเสริมนวัตกรรมทางการเงิน นอกจากนี้ งานวิจัยในอนาคตควรศึกษาผลกระทบของ Digital Asset Financing ต่อโครงสร้างทุน ความเสี่ยงทางการเงิน และแนวทางกำกับดูแลเชิงเปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ เพื่อพัฒนากฎหมายที่เหมาะสมต่อเศรษฐกิจดิจิทัลและการลงทุนยุคใหม่อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

ณัฐวัฒน์ โลหะพิทักษ์. (2565). *การร่วมค้า การร่วมหุ้น คืออะไร ต่างกันอย่างไร ประโยชน์ และสถานะทางภาษี*. สืบค้น 2 เมษายน 2569, จาก <https://onesiri-acc.com/2022/01/16/การร่วมค้า-การร่วมหุ้น/>



- ปานัสม์กัญญ์ เจิมพิพัฒน์. (2569). *กิจการร่วมค้า (Joint Venture) และ กิจการค้ำร่วม (Consortium) แตกต่างกันอย่างไรร*. สืบค้น 2 เมษายน 2569, จาก <https://www.d1asia.co.th/newsroom/news-and-updates/joint-venture-consortium>
- พิเศษ เสตเสถียร. (2560). *หลักกฎหมายธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- สมยศ เชื้อไทย. (2562). *คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- สุทิน โชติสิงห์. (2557). *กิจการร่วมค้า (Joint Venture) และการรวมกันในลักษณะของกลุ่มบริษัท (Consortium) (ตอนที่ 1)*. สืบค้น 2 เมษายน 2569, จาก <https://www.dlo.co.th/business-articles/2348>
- สุภาวดี สุวรรณ. (2562). *กฎหมายธุรกิจและการลงทุนระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ibiz. (2569). *กิจการร่วมค้า* สืบค้น 2 เมษายน 2569, จาก <https://www.prosoftibiz.com/Article/Detail/138864>
- iLike_TAX. (2564). *มาทำความรู้จักกับกิจการร่วมค้าและกิจการค้ำร่วม*. สืบค้น 2 เมษายน 2569, จาก <https://iliketax.com/blog/กิจการร่วมค้า-กิจการค้ำ>
- iTax. (2563). *กิจการร่วมค้า (Joint Venture)*. สืบค้น 2 เมษายน 2569, จาก <https://www.itax.in.th/pedia/กิจการร่วมค้า-joint-venture/>
- PROSOFT. (2569). *กิจการร่วมค้าเกี่ยวกับการรับจ้างทำงานโครงใหญ่ๆ*. สืบค้น 2 เมษายน 2569, จาก <https://www.prosofterp.com/Article/Detail/170850>